

Prof. dr Tatjana Zoroska Kamilovska

Pravni fakultet „Justinijan Prvi“, Univerzitet „Sv. Ćiril i Metodij“ u Skoplju

Ass. mr Milka Rakočević

Pravni fakultet „Justinijan Prvi“, Univerzitet „Sv. Ćiril i Metodij“ u Skoplju

SARADNJA SUDOVA I DRUGIH ORGANA U GRAĐANSKIM I TRGOVAČKIM STVARIMA U PRAVU EVROPSKE UNIJE U ODNOSU NA DOSTAVLJANJE PISMENA

Kada je reč o saradnji sudova i drugih organa u postupcima sa inostranim elementom, pitanje dostavljanja sudskih i vansudskih dokumenata javlja se kao jedno od najznačajnijih iz razloga što dostavljanje pismena pretstavlja jedan od najvažnijih oblika međunarodne pravne pomoći. Imajući to u vidu, reguliranje ove problematike pridaje se posebna pažnja. U pravu Evropske unije do sada su bila usvojena nekoliko normativna akta koja kao predmet uređenja imaju dostavljanje sudskih i vansudskih dokumenata između država članica evropske porodice. Predmet interesovanja ovog rada je pitanje dostavljanja sudskih i vansudskih dokumenata u građanskim i trgovačkim stvarima u zemljama članicama EU po uredbi (EC) 1393/2007 od 13 novembra 2007 godine. Analiza predmetne problematike obuhvata nekoliko značajnih pitanja u vezi sa prenosom i dostavljanjem pismena u pravu Evropske unije: područje primene predmetne uredbe; način prenosa i dostavljanja sudskih i vansudskih dokumenata; uloga Agencije za prenos i prijem pismena, pretpostavke koje treba da se ispune kako bi se dostavljanje smatralo urednim, postupanje u slučaju odbijanja prijema pismena.

Ključne reči: Dostavljanje; Pravo EU; Sudska i vansudska pismena; Prenos i prijem pismena; Odbijanje prijema.

Tatjana Zoroska Kamilovska, tzoroska@yahoo.com; Milka Rakočević, minjarakocevic@yahoo.com.

1. UVODNE NAPOMENE

Građansko procesno pravo Evropske unije po svojoj prirodi je dinamična materija koja je predmet konstantnog unapređivanja i usavršavanja. Ni u jednom kontekstu ne bi mogli da je okfalicujemo kao područje „mirnih voda“, posebno ako imamo u vidu postojanje jasne političke volje država članica evropske porodice da se unapredi sudska saradnja. Nesporna je činjenica da je „evropski“ građanski postupak polje brzog razvoja. Ovo možemo zaključiti iz brojnih uredba i direktiva koje su u prošloj deceniji usvojene, a koje nesporedno tangiraju oblast sudske saradnje u građanskim i trgovačkim stvarima.

U skladu sa Ugovorom o osnivanju Evropske Unije, potpisanim u Mastrihtu 7. februara 1992. godine, sudska saradnja u građanskim stvarima pripadala je tzv. trećem stubu EU – saradnja u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova, sa karakterom međuvladine saradnje, koja je podrazumevala zaključivanje međunarodnih konvencija zbog regulisanja pojedinih oblasti saradnje u sudskim građanskim postupcima. Amsterdamski ugovor od 10. novembra 1997. godine, koji je stupio na snagu 1. maja 1999. godine, promenio je pravnu osnovu u odnosu na saradnju u građanskim stvarima, dajući novi impuls za razvoj autonomnog korpusa građanskih procesnih pravila EU. Sa ovim ugovorom, pravosudna saradnja u građanskim stvarima ulazi u tzv. prvi stub EU, čime se omogućilo da se u segmentu saradnje u civilnim stvarima stvore uslovi za oblikovanje pravnih akata koji imaju supranacionalni karakter, akti koji su po svojoj prirodi neposredno obavezujući pravni instrumenti u svim državama članicama, bez potrebe posredstva nacionalnih zakonodavstava.¹ Skok građanskog postupka iz tzv. trećeg stuba EU – međuvladine saradnje, u tzv. prvi stub – direktne nadležnosti Evropske Unije, bio je značajan iskorak ka pravoj harmonizaciji odnosno unifikaciji građanskog procesnog prava.²

Nakon stupanja na snagu Amsterdamskog ugovora, 1. maja 1999. godine, Evropska komisija je odmah iskoristila svoju novu „moć“ da uredi predmetnu problematiku. Tome svedoči i značajni broj normativnih akata, koji je usvojen proteklih godina, a čiji predmet normiranja je upravo oblast koju kvalifikujemo kao građansko procesno pravo Evropske unije. Donete su brojne uredbе koje normiraju problematiku nadležnosti, priznavanje i

¹ Vid.: V. Čolović, *Saradnja sudova i drugih organa u građanskim stvarima u pravu Evropske unije*, Beograd 2009, 13; A. Јаневски, Татјана Зороска Камилоска, „Европски платен налог“, Зборник на трудови, Втор скопско-загребски правен колоквиум, Скопје 2008, 55.

² G. Wagner, “Harmonization of Civil Procedure – Policy Perspectives“, (March 4, 2011), <http://ssrn.com/abstract=1777233>.

izvršenje odluka u građanskim i trgovačkim stvarima; stečajni postupak; saradnju u odnosu na izvođenje dokaza; pravnu pomoć; evropski platni nalog; evropski izvršni naslov za neosporena potraživanja; postupak u sporovima male vrednosti; dostavljanje sudskih i vansudskih akata; medijaciju u građanskim i trgovačkim stvarima; nadležnost, priznavanje i izvršenje odluka u porodičnim sporovima.³

Iako sva pomenuta područja koja komponuju evropski građanski postupak imaju podjednaki značaj i zaslužuju naučnu i stručnu analizu, u ovoj prilici, predmet našeg interesovanja biće problematika dostavljanja sudskih i vansudskih pismena u pravu Evropske unije.

2. NEKOLIKO NAPOMENA O DOSTAVLJANJU SUDSKIH I VANSUDSKIH PISMENA U PRAVU EVROPSKE UNIJE

Kada je reč o saradnji sudova i drugih organa u postupcima sa inostranim elementom, pitanje dostavljanja sudskih i vansudskih dokumenata javlja se kao jedno od najznačajnijih iz razloga što je dostavljanje pismena jedan od najvažnijih oblika međunarodne pravne pomoći. Imajući to u vidu, reguliranju ove problematike pridaje se posebna pažnja. U pravu Evropske unije do sada su bila usvojena nekoliko normativna akta koja kao predmet uređenja imaju dostavljanje sudskih i vansudskih dokumenata između država članica evropske porodice.

U vreme kada je saradnja između država članica u građanskim stvarima bila na nivou međuvladine saradnje (treći stub EU), 1997. godine, Savet je pripremio Konvenciju o dostavljanju sudskih i vansudskih pismena u

³ Council Regulation (EC) No. 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (OJ 2001 L 012); Council Regulation (EC) No. 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings (OJ 2000 L160); Regulation (EC) No. 1206/2001 on cooperation between the courts of the Member States in the taking of evidence in civil or commercial matters (OJ 2001 L 174); Council Directive No. 2002/8/EC to improve access to justice in cross-border disputes by establishing minimum common rules relating to legal aid for such disputes (OJ 2003 L 26); Regulation (EC) No. 805/2004 creating a European Enforcement Order for uncontested claims (OJ 2004 L 143); Regulation (EC) No. 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure (OJ 2006 L 399); Regulation (EC) No. 861/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedure (OJ 2007 L 199); Regulation (EC) No. 1393/2007 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters (service of documents), and repealing Council Regulation (EC) No 1348/2000 (OJ 2007 L 324); Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters (OJ 2008 L 136); Regulation (EC) No. 2201/2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and in matters of parental responsibility (OJ 2003 L 338).

državama članicama Evropske unije u građanskim i trgovačkim stvarima sa preporukom Konvencija da bude usvojena od strane država članica u saglasnosti sa njihovim ustavnima pravilima. Međutim, ova Konvencija nikada nije stupila na snagu. Nakon što je saradnja u građanskim stvarima prešla u prv stub EU, donete su dve uredbe, kao neposredno obavezujući pravni akti koji normiraju predmetnu problematiku. 29. maja 2000. godine Savet je usvojio Uredbu (EC) br. 1348/2000 o dostavljanju sudskih i vansudskih pismena u građanskim i trgovskim stvarima u državama članicama EU.⁴ Nakon nekoliko godišnje primene predmetne uredbe, Evropski parlament i Savet usvojili su novi pravno obavezujući akt – Uredbu (EC) br. 1393/2007 sa kojom se uređuje dostavljanje sudskih i vansudskih dokumenata u građanskim i trgovačkim stvarima u državama članicama EU i sa kojom se ukida Uredba (EC) br. 1348/2000.⁵ Predmet uređenja obe uredbe zasniva se na sadržaju prethodno pomenute Konvencije iz 1997. godine.

Razlog za usvajanje Uredbe (EC) br. 1393/2007 naveden je u njenoj Preambuli.⁶ Naime, Evropska unija je pred sobom postavila cilj održavanja i razvoja Evropske unije kao područje slobode, sigurnosti i pravde, i u kojem je obezbeđeno slobodno kretanje. Kako bi se uspostavilo takvo područje, Zajednica mora da usvoji, između ostalog, i mere koje se odnose na pravosudnu saradnju u građanskim stvarima, koje je potrebna za pravilno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta. Pravilno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta podrazumeva i potrebu za poboljšanje i ubrzanje prenosa i dostavljanja sudskih i vansudskih pismena u građanskim i trgovačkim stvarima radi njihovog dostavljanja u državama članicama.⁷

⁴ Regulation (EC) No 1348/2000 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters (OJ L 160, 30.6.2000, p. 37).

⁵ Regulation (EC) No 1393/2007 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters (service of documents), and repealing Council Regulation (EC) No 1348/2000 (OJ L 324, 10.12.2007, p.80).

⁶ Odgovor na pitanje o razlozima zbog kojih je došlo do usvajanja nove uredbe u ovoj oblasti saradnje u građanskim stvarima, nalazimo u Izveštaju Komisije upućen Savetu, Evropskom parlamentu i Evropskom ekonomskom i socijalnom komitetu u vezi sa primenom Uredbe (EC) br. 1348/2000 od 1. oktobra 2004. godine. (Report from the Commission to the Council, European Parliament and the European Economic and Social Committee on the application of Council Regulation (EC) 1348/2000 on the service in the Member States of Judicial and Extrajudicial documents in civil or commercial matters). U izveštaju se navodi da je primena *Uredbe (EC) br. 1348/2000 generalno unapredila i ubrzala prenos i dostavljanje pismena između država članica kako je stupila na snagu 2001. godine, međutim, ipak primena određenih odredaba Uredbe nije potpuno zadovoljavajuća. Kao problematični punktovi, između ostalog, navode se i: nedovoljno poznavanje ili nepoznavanje Uredbe od strane lokalnih tela (organa) koja neposredno učestvuju u primeni Uredbe, troškovi prenosa i dostavljanja pismena, dostavljanje putem pošte, pitanje direktnog dostavljanja, odbijanje prijema pismena, itd.*

⁷ Tačka 1 i 2 iz Preambule Uredbe (EC) br. 1393/2007.

U tekstu što sledi, biće napravljena analiza odredaba koje sadrži Uredba (EC) br. 1393/2007 u odnosu na određena pitanja koja su značajna u odnosu na način prenosa i dostavljanja pismena u okviru prava Evropske unije.⁸

3. PODRUČJE PRIMENE UREDBE (EC) BR. 1393/2007

Uredba (EC) br. 1393/2007 nalazi svoju primenu u onim situacijama kada sudski ili vansudski dokumenat, donet u građanskim ili trgovačkim stvarima, mora biti poslat iz jedne države članice u drugu državu članicu zbog njegovog dostavljanja. Isključena je mogućnost da se granice primene Uredbe prošire na porezne, carinske i upravne predmete kao i na odgovornost država za radnje i propuste u izvršavanju javnih ovlasti (*acta iure imperii*).

Uredba se ne primjenjuje ako nije poznata adresa osobe kojoj se pismeno mora dostaviti.⁹ *A contrario*, to znači da se pismena dostavljaju samo osobama sa poznatom adresom, tj. pismeno mora da sadrži adresu osobe kojoj se vrši dostavljanje, u suprotnom, ovlašćeni organi neće postupati po takvom aktu. Sadržaj ove odredbe upućuje na konstataciju da se od zamoljene države ne može tražiti preuzimanje radnji zbog pribavljanja adrese osobe kojoj se pismeno treba dostaviti.¹⁰

U smislu Uredbe, pojam „država članica“ označuje sve države članice, osim Danske.¹¹

4. AGENCIJE (TELA) ZA PRENOS I PRIJEM PISMENA

Imajući u vidu materiju koja je predmet regulisanja Uredbe – dostavljanje pismena u okviru država Evropske unije, sasvim je razumljivo što je već na početku, u čl. 2 Uredbe, definirana dužnost za države članice u odnosu na

⁸ Kada je reč o strukturi Uredbe, Uredba (EC) br. 1393/2007 koncipirana je na način da se sastoji od Preambule i četiri poglavlja. U prvom poglavlju – „Opšte odredbe“ (čl. 1–3), definirano je područje primene, organi dostavljanja pismena i njihova nadležnost. U drugom poglavlju – „Sudska pismena“ (čl. 4–15) regulisani su načini prenosa i dostavljanja sudskih akata. U trećem poglavlju – „Vansudska pismena“ (čl. 16) uređen je prenos vansudskih pismena. U četvrtom, i poslednjem poglavlju – „Završne odredbe“ (čl. 17–26) regulisana su pravila o sprovođenju Uredbe, njen odnos sa sporazumima i ugovorima čije ugovorne strane su države članice, pravna pomoć, zaštita poslatih podataka, objavljivanje, pregled i ukidanje Uredbe (EC) br. 1348/2000 i stupanje na snagu Uredbe (EC) br. 1393/2007.

⁹ Čl. 1, st. 2 Uredbe.

¹⁰ Tako, M. Dika, „Dostava sudskih pismena u hrvatsko-makedonskim odnosima – *De lege lata* i *de lege ferenda*“, Zbornik radova, Drugi skopsko-zagrebački pravni kolokvij, Zagreb 2008, 19.

¹¹ U skladu sa čl. 1 i 2 Protokola o položaju Danske, priključen ka Ugovoru o Evropskoj uniji i Ugovoru o osnivanju Evropske zajednice, Danska nije dala saglasnost za usvajanje ove Uredbe, pa prema tome, za ovu državu ovaj pravni akt nije obavezujući.

kreiranje posebnih tela koja će biti zadužena za prenos i prijem pismena koja su predmet dostavljanja.

Uredba predviđa da svaka država članica mora da opredeli javne službenike, organe ili druga lica, tzv. „agencije (tela) za prenos“ koji će biti odgovorni za prenos sudskih i vansudskih pismena koja trebaju da budu dostavljena u drugu državu članicu. Isto tako, svaka država članica mora da opredeli javne službenike, organe ili druga lica, tzv. „agencije (tela) za prijem“, koji će biti odgovorni za prijem sudskih i vansudskih pismena iz druge države članice.

Države članice u slobodne u izboru u vezi sa tim dali će opredeliti posebna tela koja će imati ulogu agencija za prenos i prijem pismena, ili će opredeliti samo jedno telo koje će obavljati obe funkcije.¹² Agencije se određuju za period od pet godina i mogu se obnoviti u petogodišnjem vremenskom intervalu.¹³

Uredba predviđa da je svaka država članica dužna da opredeli centralno telo koje će biti odgovorno za: a) pribavljanje podataka za potrebe agencija (tela) za prenos, b) rešavanje poteškoća koje se mogu javiti kod prenosa pismena, i c) u isključivim slučajevima, prosleđivanje zahteva za dostavljanje od strane agencije za prenos do odgovarajuće agencije za prijem.¹⁴

Treba napomenuti da Uredba ne sadrži pravilo koje uređuje pitanje koje telo može da se opredeli kao centralno telo, tj. da li takvo telo mora biti državni organ ili ne.

5. PRENOS I DOSTAVLJANJE SUDSKIH PISMENA

U poglavlju u kom je uređena materija prenosa i dostavljanja sudskih pismena, Uredba reguliše nekoliko pitanja koja su od značaja za pravilno sprovođenje sudskih pismena. Uređeno je pitanje koje se odnosi na prenos pismena, njihovo prevođenje, prijem pismena od strane agencije za prijem, dostavljanje pismena, uređene su situacije u kojima adresat može da odbije prijem pismena, pitanje dana koji će se smatrati za dan prijema, potvrdu o dostavljanju i na kraju pitanje troškova dostavljanja.

¹² Ako je reč o saveznoj državi, državi sa više pravnih poredaka, ili državi sa autonomnim teritorijalnim jedinicama, država može odrediti više od jednoga takvog tela. Takvo određenje važi pet godina i može se obnoviti svakih pet godina.

¹³ Svaka država članica Komisiji dostavlja podatke o nazivima i adrese agencija za prenos i prijem pismena, geografska područja za koja su ta tela nadležna, način o prijemu pismena i informaciju u odnosu na jezike koji se mogu koristiti za ispunjavanje standardnog obrasca, utvrđenog u Prilogu I predmetne Uredbe (Vid. Prilog I Uredbe).

¹⁴ Savezna država, država u kojoj postoji više pravnih poredaka ili država s autonomnim teritorijalnim jedinicama ima slobodu da opredeli više od jednog centralnog tela za obavljanje pomenutih dužnosti.

5.1. Prenos (slanje) pismena

Kada je reč o načinu prenosa pismena, kao osnovno, Uredba postavlja pravilo da se sudska pismena šalju direktno (neposredno) između agencija za prenos i prijem pismena, pritom poštujući princip hitnosti („što je brže moguće“). Prenos sudskih pismena između pomenutih agencija može da se vrši na svaki prikladan način. Pritom, pretpostavlja se da je sadržaj pismena koje se prima istinit i veran sadržaju pismena koje se šalje i da su svi podatci koji su sadržani u pismenu lako čitljivi. U čl. 4, st. 2 Uredbe navedeno je nekoliko tipova pismena koja mogu biti predmet dostavljanja – pismena formulisana u obliku zahteva, potvrde, potvrde o prijemu i uverenja. Sa tim, lista pismena nije iscrpljena, budući da predmet dostavljanja mogu da budu i druga dokumenta. Svaki akt koji se šalje mora biti pridružen sa posebnim zahtevom.¹⁵

Kada je reč o jeziku na kojem treba da bude sastavljen predmetni zahtev, u Uredbi se navodi da to može biti na službenom jeziku države članice koja pismeno prima – obrazac se popunjava na službenom jeziku države članice prijema. Ako su u državi članici u upotrebi više službenih jezika, obrazac treba da bude sastavljen na službenom jeziku ili službenim jezicima mesta u kojem se dostavljanje vrši. Kao dopunsko pravilo, predviđeno je da obrazac može biti sastavljen na drugom jeziku za koji je ta država članica navela da ga prihvata.¹⁶

Pismena i svi dokumenti koji se šalju oslobođeni su od legalizacije ili drugih formalnosti te vrste, kao čina potvrđivanja autentičnosti (izvornosti) dokumenata.¹⁷ Ova odredba ima poseban značaj budući da doprinosi

¹⁵ Zahtevom se sastavlja na osnovu standardnog obrasca utvrđenom u Prilogu 1 Uredbe.

¹⁶ Svaka država članica je dužna da navede službeni jezik ili službene jezike organa Evropske unije, osim svog, koja su za nju prihvatljiva u odnosu na popunjavanje predmetnog obrasca.

¹⁷ Legalizacija je najtradicionalniji mehanizam u odnosu na potvrđivanje izvornosti inostranih isprava. Legalizacija podrazumeva involviranost više organa (diplomatskih organa, suda, organa uprave) sa nekoliko verižnih overa koje komplikuju i odužavaju postupak, zbog čega se u novije vreme razvijaju tzv. supstituti legalizacije koji su predviđeni sa međunarodnim ugovorom. Haška konvencija o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava iz 1961. godine, čiji je osnovni cilj ukidanje diplomatske, odnosno konzularne legalizacije, predviđa samo jednu formalnost u funkciji obezbeđenja izvornosti isprave: izdavanje potvrde (*l'apostille*) od strane ovlašćenog organa države iz koje potiče isprava, na zahtev osobe koja je ispravu potpisala ili na zahtev držaoca isprave. Ovakva potvrda se smatra dovoljnim dokazom u odnosu na izvornost isprave, a ne zahteva se kada je zakonom, uredbama, ustaljenom praksom u državi gde je izdata ili sporazumom između dve ili više država ukinuta ili pojednostavljena, ili je sama isprava izuzeta iz procesa legalizacije (čl. 3 i 5 Konvencije). Ipak, apostil nije konačno rešenje međunarodne zajednice u odnosu na obezbeđenje autentičnosti isprava. Briselskom konvencijom o ukidanju legalizacije u zemljama članicama Evropske zajednice iz 1987. godine praktično dolazi do ukidanja svake formalnosti u odnosu na dokazivanje

većoj efikasnosti i ekspeditivnosti u dostavljanju. Sva dokumenta koja se šalju odnosno koja su predmet dostavljanja mogu da budu uzeta u rad bez prethodnog prolaženja kroz proces potvrđivanja njihove izvornosti.¹⁸

5.2. Prevođenje pismena

Imajući u vidu pravilo Uredbe (EC) br. 1393/2007 koje normira pravo adresata da odbije prijem pismena ako pismeno nije sastavljeno na jeziku koji je za njega razumljiv, ili na službenom jeziku države članice u kojoj se dostavljanje vrši, odnosno ako su u toj državi članici u upotrebi više službenih jezika, na službenom jeziku ili na jednom od službenih jezika koji je u upotrebi u mestu gde se dostavljanje vrši (čl. 8, st. 1), agencija za prenos upozoriće podnosioca zahteva na ovo pravo adresata.

Podnosilac zahteva pokriva sve troškove u vezi prevođenja pismena¹⁹ koje je predmet dostavljanja, pre nego što pismeno bude poslato. Pokrivanjem troškova prevoda ne prejudicira se docnija odluka suda ili nadležnog organa u odnosu na obavezu naknade tih troškova.

5.3. Prijem pismena od strane agencije za prijem

Nakon što je sudsko pismeno koje je predmet dostavljanja poslato nadležnom telu (agenciji za prijem), agencija za prijem može da postupi na nekoliko načina u zavisnosti od toga da li pismeno ispunjava uslove da bi se po njemu postupalo.

autentičnosti javnih isprava između država članica. I neki drugi instrumenti u okviru Evropske unije (npr. Uredba (EC) br. 44/2001 o nadležnosti i priznavanju i izvršenju presuda u građanskim i trgovačkim stvarima, Uredba (EC) br. 2201/2003 o nadležnosti i priznavanju i izvršenju presuda u bračnim stvarima i stvarima roditeljske odgovornosti, Uredba (EC) br. 1346/2000 o stečajnom postupku, itd.) predviđaju ukidanje legalizacije i sličnih formalnosti u odnosu na isprave koje su predmet njihovog regulisanja. O merama koje se u okviru Evropske unije preduzimaju u odnosu na ukidanje formalnosti u vezi obezbeđenja autentičnosti javnih isprava videti *Green paper; Less bureaucracy for citizens: promoting free movement of public documents and recognition of the effects of civil status records*, European Commission, Brussels, 14.12.2010, COM(2010) 747 final.

¹⁸ Ukoliko Agencija za prenos želi kopiju od pismena koje je predmet dostavljanja, pismeno šalje u dva primerka, od kojih će joj jedan biti vraćen zajedno sa potvrdom o dostavljanju.

¹⁹ Posebno je analizirano pitanje u odnosu na kvalitet prevoda, pa se čini da postoji saglasnost da prevod treba biti takvog kvaliteta da će obezbediti efikasnu realizaciju prava odbrane adresata. U zavisnosti od vrste pismena koje se dostavlja, ponekad se zahteva prevod njegovog potpunog sadržaja (npr. kod tužbe), a ponekad je dovoljan i samo prevod suštinskih delova pismena. Vid. A. Galić, „Jezikovna problematika pri čezmejnom vročanju“, (conference material), International Scientific Conference, *Access to Civil Justice*, Maribor, 17-18. November 2011.

Nakon prijema, agencija za prijem je dužna što je brže moguće, a u svakom slučaju u roku od sedam dana od prijema pismena, na najbrži mogući način, agenciji za prenos da pošalje potvrdu za prijem. Ako na temelju poslatih podataka ili pismena zahtev za dostavu pismena nije moguće ispuniti, agencija za prijem na najbrži mogući način kontaktira agenciju za prenos kako bi se osiguralo primanje podataka ili pismena koji nedostaju, a zbog kojih ne može da se sprovede zahtev za dostavljanje. U slučaju da je zahtev za dostavljanje očigledno izvan granica područja primene predmetne Uredbe, ili ako je dostavljanje onemogućeno zbog neispunjavanja propisanih formalnih uslova, zahtev za dostavljanje i poslata pismena nakon prijema vraćaju se agenciji za prenos, uz obaveštenje o vraćanju.²⁰

Moguće je, greškom da pismeno bude poslato agenciji za prijem koja nema teritorijalnu jurisdikciju da postupa po poslatom pismenu, tj. da izvrši njegovo dostavljanje. Ako do takve situacija dođe, agencija za prijem koja je pismeno primila, zajedno sa zahtevom o dostavljanju, proslediće pismeno do agencije za prijem koja je nadležna da postupa, pod uslovom da zahtev za dostavljanje ispunjava propisane formalne pretpostavke koje se odnose na jezik na kojem treba da bude sastavljen zahtev. Istovremeno, agencija za prijem, kojoj je pismeno prvično bilo poslato, o prosleđivanju pismena obaveštava agenciju za prenos. Agencija za prijem, kojoj je pismeno bilo prosleđeno, nakon što primi poslata dokument, dužna je da obavesti agenciju za prenos, što je ranije moguće, a u svakom slučaju u roku od sedam dana od prijema pismena, da joj pošalje potvrdu za prijem na najbrži mogući način.

5.4. Dostavljanje pismena

Agencija za prijem je odgovorna za prosleđivanje pismena koje je predmed dostavljanja adresatu. Kada je reč o načinu kako će se vršiti dostavljanje, neizbežno se postavlja pitanje prema pravilima čijeg procesnog režima će se sprovesti takva aktivnost. Uredba predviđa da će se dostavljanje izvršiti prema pravilima odnosno u skladu sa pravom države članice koja je primalac pismena, ili prema posebnom metodu, na zahtev agencije za prenos, samo ako takav način dostavljanja nije u suprotnosti sa pravom države članice gde se dostavljanje vrši (čl. 7, st. 1).

²⁰ U standardnom obrascu koji se odnosi na obaveštenje o vraćanju zahteva za dostavljanje ili pismena, kao mogući razlozi za vraćanje se navode: ako je zahtev očigledno izvan područja primene Uredbe, ako pismeno nije građanskog ili trgovačkog karaktera, ako dostavljanje ne dolazi iz jedne države članice u drugu državu članicu, ako neispunjavanje propisanih formalnih uslova čini dostavljanje nemogućim, ako pismeno nije lako čitljivo, ako je netačan jezik na kojem je popunjen obrazac, ako primljeno pismeno nije prava i verna kopija, ako je način dostavljanja inkompatibilan sa pravom države članice koja pismeno prima.

Uredba predviđa da agencija za prijem mora preduzeti sve neophodne radnje kako bi se dostavljanje izvršilo što je brže moguće (načelo hitnosti), pritom predviđajući objektivni rok u kojem se dostavljanje mora izvršiti – jedan mesec od dana prijema pismena. Ako nakon isteka predviđenog roka, dostavljanje ostane bez uspeha, što znači da agencija za prijem nije uspela da efektuiru dostavljanje, agencija za prijem odmah obaveštava agenciju za prenos. Agencija za prijem će i dalje produžiti da preduzima neophodne korake kako bi se dostavljanje izvršilo ako ima izgleda da se dostavljanje može izvršiti u razumnom vremenskom roku, osim ako agencija za prenos nije drugačije naznačila. Kako bi se izbegla vremenski neodređena obaveza agencije za prijem, agencija za prenos bi trebala specificirati vremenski period posle kojeg dostavljanje više neće biti potrebno.

5.5. Odbijanje prijema pismena

Osoba kojoj je upućeno pismo ima pravo da prijem pismena odbije ukoliko pismo ne ispunjava formalne pretpostavke koje se odnose na jezik na kojem pismo treba da bude sastavljeno. Uredba predviđa dve situacije u kojima adresat može da iskoristi ovo svoje pravo: 1) situacija kada sudsko pismo nije sastavljeno na jeziku koji je razumljiv za adresata, i 2) u situaciji kada pismo nije sastavljeno na službenom jeziku države članice u kojoj se vrši dostavljanje, ili na službenom jeziku odnosno na jednom od službenih jezika koji je u upotrebi u mestu gde se dostavljanje vrši. Nesporno je da je smisao garancije koja se odnosi na jezik da osigura realizaciju prava odbrane. U osnovi ove „jezične garancije“ je nastojanje da se pomire dve suprotstavljene koncepcije: efikasnost u saradnji i zaštita adresata. S jedne strane, međunarodna saradnje nalaže da se dostavljanje oslobodi nepotrebnih opterećenja, tako što će se izvršiti efikasno i sa predvidljivim ishodom, a, s druge strane, opšteprihvaćen je stav da se adresatu treba obezbediti fer mogućnost da se upozna sa sadržajem pismena i sa pravnim implikacijama koje isto proizvodi.²¹

Iako, odredbe koje se odnose na odbijanje prijema pismena imaju veliki praktični značaj, čini se da način njigove redakcije ne obećava veliku pravnu sigurnost u ovoj sferi. Posebno je problematično pitanje o tome prema kojim se kriterijumima procenjuje i na koji se način utvrđuje dali je pismo sastavljeno na jeziku koji adresat razume? Pitanje se problematizuje sa obzirom da Uredba ne sadrži osnove za objektiviziranje kriterijuma o „razumljivosti“ jezika (npr., da se pretpostavlja da adresat razume jezik

²¹ Tako, P. Franzina, “Translation Requirement under The EC Service Regulation: The Weiss and Partner Decision of the ECJ”, *Yearbook of Private international Law* Vol. 10 (2008), 565.

države čiji je državljanin ili u kojoj boravi duže vremena i sl.), pa može da se zaključi da se ocena o „razumljivosti“ jezika formira *in concreto* na osnovu određenih objektivnih kriterijuma (državljanstvo adresata, profesionalne kvalifikacije, njegov domicil i sl.). Sporno je i pitanje o stepenu poznavanja jezika kao razlog da se odbije prijem pismena (npr., da li je potrebo temeljno poznavanje jezika i posebno poznavanje stručne pravne terminologije i sl.). Isto tako, postavlja se pitanje koji kriterijumi treba da se primene kada je adresat pravno lice: ko treba da razume jezik na kojem je sastavljeno pismo – zastupnik po zakonu, pravna služba ili osoba koja radi na spornom predmetu.²² U odnosu na ovu problematiku, u literaturi, kao referentna se pominje odluka Evropskog suda pravde u slučaju *Weiss und Partner GbR v. IHK Berlin*,²³ koja se odnosi na „jezičnu garanciju“ u odnosu na dostavljanje pismena kojim se inicira sudski postupak. U odluci, Sud iznosi stav u odnosu na pitanje o kriterijumima na osnovu kojih se ceni dali adresat razume jezik,²⁴ a posebno o tome da se jezična garancija odnosi samo na tekst pismena sa kojim se pokreće postupak koji je od značaja da adresat razume predmet spora i činjenica na kojim se isti zanisva, ali ne i na dokumenta koja imaju čisto dokaznu funkciju.²⁵

Agencija za prijem je dužna da upozori adresata da ima pravo da odbije prijem pismena koje je predmet dostavljanja, pritom koristeći standardni obrazac koji je utvrđen u Prilogu 1 Uredbe. Agencija za prijem upozorava adresata da može da odbije prijem pismena u momentu kada se vrši njegovo dostavljanje, ili sa vraćanjem pismena agenciji za prijem u roku od nedelju dana od dana kada je napravljen pokušaj za dostavljanje.

U slučaju da je agencija za prijem obaveštena da je adresat odbio da primi pismo zbog toga što koristi pravo da odbije prijem iz razloga koje Uredba navodi kao opravdane (neispunjavanje uslova koji se odnose na jezik na kojem je sastavljeno pismo), odmah će obavestiti agenciju za prenos

²² Vid. A. Galić, „Jezikovna problematika pri čezmejnem vročanju“, (conference material), International Scientific Conference, *Access to Civil Justice*, Maribor, 17-18. November 2011; P. Bohúnová, „Regulation on Service of Documents: Translations of Documents Instituting Proceedings Served Abroad“, *Dny práva - 2008 - Days of Law*, Masarykova univerzita, Brno 2008, 10.

²³ Judgement ECJ C-14/07 *Weiss und Partner GbR v. IHK Berlin*.

²⁴ Prema Sudu: “*Article 8(1)(b) of Regulation No 1348/2000 is to be interpreted as meaning that the fact that the addressee of a document served has agreed in a contract concluded with the applicant in the course of his business that correspondence is to be conducted in the language of the Member State of transmission does not give rise to a presumption of knowledge of that language, but is evidence which the court may take into account in determining whether that addressee understands the language of the Member State of transmission*” (Judgement ECJ C-14/07 para. 88).

²⁵ Judgement ECJ C-14/07, para. 78.

putem potvrde od dostavljanju.²⁶ Dužnost agencije za prijem nije samo da obavesti agenciju za prenos, već i da joj vrati zahtev za dostavljanje zajedno sa pismenom koje treba da bude prevedeno.

Ako adresat iz opravdanih razloga odbije prijem pismena, dostavljanje se može obaviti ponovo, pod uslovom da bude sprovedeno u saglasnosti sa pravilom koje predviđa da pismeno mora biti prosleđeno sa prevodom na jeziku na kom pismeno treba da bude sastavljeno. U ovom slučaju, kao dan dostavljanja smatra se dan kada je pismeno, zajedno sa prevodom na odgovarajućem jeziku, ponovno dostavljeno u skladu sa pravom države članice koja je primalac pismena. Ukoliko prema pravu države članice iz koje potiče pismeno, pismeno mora biti dostavljeno u određenom roku, kao dan koji se uzima u obzir u odnosu na podnosioca zahteva je dan dostavljanja prvihnog pismena koji je utvrđen u skladu sa odredbama iz čl. 9, st. 2 Uredbe.

Prethodno analizirana pravila koja se odnose na odbijanje prijema pismena primenjivaće se i u onim situacijama kada se pismena dostavljaju putem drugih metoda koje uređuje predmetna Uredba.

5.6. Datum dostavljanja

Ne dovodeći u pitanje odredbe iz čl. 8 Uredbe, koje su bile predmet analize (situacije u kojima adresat može da odbije prijem pismena), kao datum dostavljanja, u skladu sa odredbom iz čl. 7 Uredbe (koja uređuje pitanje u odnosu na način dostavljanja pismena), smatra se dan kada je pismeno dostavljeno u skladu sa pravom države članice u kojoj se pismeno dostavlja.

U situaciji kada se pismeno, prema pravu države članice, treba dostaviti u određenom vremenskom roku, datum koji se uzima u obzir u odnosu na podnosioca zahteva je datum koji se određuje prema pravu države članice koja šalje pismeno.

Pravila o određivanju datuma dostavljanja ne odnose se samo na situacije kada se dostavljanje vrši putem agencija za prenos i prijem, već i u slučajima kada se pismena dostavljaju putem drugih metoda (načina) dostavljanja koje normira Uredba.

5.7. Potvrda o dostavljanju i kopija dostavljenog pismena

Nakon što su preduzete sve potrebne radnje od strane agencije za prijem radi dostavljanja sudskog pismena, treba da se pripremi poseban sertifikat kojim se potvrđuje da su sve te radnje preduzete. Sertifikat sastavlja agencija

²⁶ Sastavljena na standardnom obrascu, utvrđenom u Prilogu I predmetne Uredbe.

za prijem. Sertifikat se sastavlja u skladu sa standardnim obrascem, utvrđenim u Prilogu I Uredbe i šalje se agenciji za prenos.²⁷

5.8. Troškovi dostavljanja

Kada je reč o troškovima dostavljanja, kao osnovno pravilo, Uredba predviđa da dostavljanje sudskih pismena iz države članice ne povlači nikakvo plaćanje ili nadoknadu taksi ili troškova za usluge obavljene od strane države članice primateljice. Kao izuzetak od ovog pravila, podnositelj zahteva za dostavljanje određenog pismena plaća ili nadoknađuje troškove nastale zbog: a) rada pravosudnog službenika ili osobe nadležne prema propisima države članice primateljice, i b) korištenja posebne metode dostave.²⁸

6. DRUGI NAČINI PRENOSA I DOSTAVLJANJA PISMENA

U prethodnom delu rada, predmet analize bile su odredbe Uredbe (EC) br. 1393/2007 koje se odnose na jedan način dostavljanja sudskih pismena iz jedne u drugu državu članicu Evropske unije – dostavljanje putem agencija za prenos i prijem pismena. Iako, najveći deo Uredbe se odnosi upravo na ovaj način dostavljanja pismena, taj isti metod Uredba ne postavlja kako jedinstveni i isključiv metod dostavljanja, već predviđa i druge načine prenosa sudskih pismena. Reč je o sledećim metodama: 1) slanje pismena konzularnim ili diplomatskim putem; 2) dostavljanje pismena preko diplomatskih i konzularnih pretstavnika; 3) dostavljanje pismena putem pošte; i 4) direktno dostavljanje.

6.1. Slanje konzularnim ili diplomatskim putem

Svaka država članica može, u isključivim okolnostima, da koristi konzularni ili diplomatski put za prosljeđivanje sudskih pismena radi dostavljanja, onim agencijama za prijem druge države članice u kojoj treba

²⁷ Ukoliko je agencija za prenos poslala pismo u dva primerka kako bi joj bila vraćena kopija poslatog pismena, zajedno sa potvrdom o dostavljanju šalje i kopiju dostavljenog pismena. Uredba uređuje i pitanje jezika na kojem treba da bude sastavljena potvrda o dostavljanju. Potvrda se sastavlja na službenom jeziku ili na jednom od službenih jezika države članice koja šalje pismo ili na drugom jeziku za koji je država članica koja šalje pismo navela da ga prihvata. Svaka država članica navodi službeni jezik ili jezike Evropske unije, osim vlastitog, koji je ili koji jesu prihvatljivi za popunjavanje obrasca.

²⁸ Troškovi rada pravosudnog službenika ili nadležne osobe prema propisima države članice primateljice odgovaraju jedinstvenoj naknadi u unapred utvrđenom iznosu od strane te države članice, a koja država članica poštuje načelo proporcionalnosti i načelo nediskriminacije. Države članice o takvim jedinstvenim nadoknadama obaveštavaju Komisiju. (čl. 11, st. 3)

da se izvrši dostavljanje. U ovom slučaju, kod slanja sudskim pismena primenjuju se opšta pravila koja važe za dostavljanje putem diplomatskog odnosno konzularnog puta. Diskutabilno je koliko će biti efikasno slanje sudskih pismena prema ovom načinu, ako se ima u vidu da slanje pismena diplomatskim odnosno konzularnim putem u praksi međunarodnog privatnog prava važi za spor način dostavljanja.

6.2. Dostavljanje putem diplomatskih ili konzularnih predstavnika

Svaka država članica može da izvrši dostavljanje sudskih pismena putem svojih diplomatskih i konzularnih predstavnika u drugoj državi članici, osobi koja boravi na teritoriji te države članice, bez primene bilo kakve prinude. Pritom, svaka država članica može da izjavi rezervu prema ovakvom načinu dostavljanja, što znači da može da izjavi da se protivi takvom tipu dostavljanja na vlastitoj teritoriji, osim ako se dostavljaju pismena državljanima države članice iz kojih pismena potiču. Ako se vrši ovaj način dostavljanja, diplomatski odnosno konzularni predstavnik mora da predoči adresatu da ima prava da odbije prijem sudskog pismena ukoliko pismeno ne ispunjava pretpostavke koje se odnose na jezik na kojem je pismeno trebalo da bude sastavljeno. U tom slučaju, pismeno se vraća diplomatskom odnosno konzularnom predstavniku koji su napravili pokušaj da se dostavljanje izvrši.

6.3. Dostavljanje putem pošte

Uredba predviđa da se dostavljanje sudskih pismena može vršiti i putem pošte, osobi koja ima prebivalište u drugoj državi članici. To znači da osoba koja zahteva dostavljanje, dostavljanje može izvršiti tako što će sudsko pismeno biti poslato putem pošte neposredno na adresu adresata. Pošiljka treba biti preporučena, sa potvrdom o prijemu ili sličnom dokumentu (čl. 14). I u ovom slučaju, ovlašćeni organ odnosno službenik mora da predoči adresatu da ima pravo da odbije prijem sudskog pismena ukoliko pismeno ne ispunjava pretpostavke koje se odnose na jezik na kojem je pismeno trebalo da bude sastavljeno. U takvom slučaju, pismeno se vraća ovlašćenom organu, odnosno ovlašćenoj osobi koji su pokušali da se dostava izvrši.

6.4. Direktno dostavljanje

Direktna dostava označava metod dostavljanja gde svaka osoba koja je zainteresovana za određeni sudski postupak može da efektuirati dostavljanje određenog sudskog pismena tako što će se neposredno obratiti ovlašćenom sudskom službeniku, državnom organu ili drugoj nadležnoj osobi za takvu

vrstu dostavljanja u državi članici u kojoj se dostavljanje vrši. Kako bi se primenio ovaj metod dostavljanja, prema pravu države članice u kojoj se vrši dostavljanje treba biti dopuštena direktna dostava.

7. PRENOS I DOSTAVLJANJE VANSUDSKIH PISMENA

Osim pitanja dostavljanja sudskih pismena, Uredba (EC) br. 1393/2007 uređuje i pitanje načina dostavljanja vansudskih pismena. Uredba ne sadrži posebna pravila koja uređuju ovu materiju, već samo odredbu koja upućuje na primenu odredaba koje uređuju dostavljanje sudskih pismena. Nije data precizna, odnosno uniformna definicija u odnosu na pojam „vansudskih pismena“, tako da može biti problematično pitanje koji dokumenti ulaze u grupu tzv. „vansudskih pismena“.²⁹ Smatra se da su to pismena koja su neposredno vezana za određeni sudski postupak, čije dostavljanje se smatra neophodnim kako bi takav dokument obezbedio određeno dejstvo³⁰ (npr., isprave različitog karaktera, kao i druga dokumenta koja su doneta od strane različitih ovlašćenih organa). U praktičnoj primeni odredaba o dostavljanju vansudskih pismena, kao sporno se postavilo i pitanje dali dostavljanje vansudskih pismena (u konkretnom slučaju notarskih isprava) u odsustvu sudskog postupka, kada se dostavljanje vansudskih pismena vrši među privatnim licima, ulazi u domet Uredbe?³¹ Zauzet je stav da se pravila o sudskoj saradnji u građanskim i trgovačkim predmetima u čijem dometu ulazi i prekogranično dostavljanje sudskih i vansudskih pismena, ne primenjuju samo u stvarima koje su povezane sa određenim sudskim postupkom, već i u drugim slučajevima kada postoje prekogranične implikacije, a njihova prima je neophodna za pravilno funkcionisanje unutrašnjeg tržišta.³² U tom

²⁹ Evropski sud pravde analizirao je concept „vansudskih pismena“ kao prethodno pitanje. (Vid. Judgement ECJ C-14/08, Reference for a preliminary ruling under Article 68 EC, from the Juzgado de Primera Instancia e Instrucción No 5, San Javier (Spain), made by decision of 3 January 2008, received at the Court on 14 January 2008, in the proceedings Roda Golf & Beach Resort SL). U ovoj odluci, Sud je jasno stavio do znanja da *“concept of ‘extrajudicial document’ within the meaning of Article 16 of Regulation No 1348/2000 is a Community law concept”*, point 50.

³⁰ Tako, V. Čolović, 65.

³¹ Vid. Judgement ECJ C-14/08, Roda Golf & Beach Resort SL., point 43. U presudi je određen predmet odlučivanja: *“The application was made in the course of proceedings before the Juzgado de Primera Instancia e Instrucción No 5 de San Javier (Court of First Instance and Preliminary Investigations, San Javier) brought by Roda Golf & Beach Resort SL (‘Roda Golf’) against the refusal of the clerk of that court to serve, in the absence of legal proceedings, addressees established in the United Kingdom and Ireland with a notarial act by which Roda Golf unilaterally terminated 16 contracts for the sale of immovable property concluded between it and each of the addressees.”*

³² *Ibid.*, point. 56.

smislu, npr. dostavljanje notarske isprave, u odsustvu sudskog postupka u istom predmetu, ulazi u okviru primene Uredbe.³³

8. POSTUPANJE U SLUČAJU KADA SE TUŽENI NIJE UPUSTIO U POSTUPAK

Posebna pažnja u Uredbi je posvećena pitanju o toku sudskog postupka i o ovlašćenjima koje sud poseduje u onim situacijama kada pismeno sa kojim se pokreće sudski postupak ili pismeno koje ima isto dejstvo treba da bude dostavljeno prema pravilima Uredbe, iz jedne u drugu državu članicu, a pritom se tuženi nije aktivno upustio u raspravljanje u postupku pred sudom države članice koja se javlja kao država koja šalje pismeno (čl. 19).

Član 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama garantuje pravo stranke da bude saslušana u postupku. Pravo saslušanja, odnosno pravo odbrane je fundamentalno procesno pravo, čije poštovanje predstavlja imperativ za svaki građanski sudski postupak. Sud je dužan, u svakom slučaju, da ispita dali je tuženi, koji se nije upustio u postupak, bio uredno obavešten o toku postupka, odnosno da li je napravljen pokušaj da se tuženi obavesti prema utvrđenim pravilima, kako bi se dostavljanje pismena smatralno uredno izvršenim.

U skladu sa Uredbom, u konkretnom sudskom postupku, u kojem se tuženi nije upustio, presuda neće biti doneta sve dok se ne utvrdi da li: 1) je pismeno dostavljeno na način propisan unutrašnjim pravom države članice na čijoj se teritoriji vrši dostavljanje, u odnosu na dostavljanje pismena u domaćim postupcima protiv osoba koje se nalaze na njezinoj teritoriji; 2) dali je pismeno zaista uručeno tuženoj strani ili dostavljeno na njegovo prebivalište nekim drugim načinom predviđenim u ovoj Uredbi; 3) u oba slučaja dostavljanje ili uručenje da je obavljeno na način kako bi tuženi imao vremena da pripremi svoju odbranu. (čl. 19, st. 1)

Svaka država članica može da objavi³⁴ da sudija, bez obzira na prethodno navedena pravila, može da donese meritornu odluku čak i ako nije primljena potvrda o uručanju odnosno dostavljanju pismena, ako su ispunjeni određeni

³³ *Ibid.*: “The service of a notarial act, in the absence of legal proceedings, such as that at issue in the main proceedings, falls within the scope of Council Regulation (EC) No 1348/2000 of 29 May 2002 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters.” U konkretnom predmetu, reč je o primeni Uredbe (EC) br. 1348/2000, koja je stavljena izvan snage donošenjem Uredbe (EC) br. 1393/2007. Ipak, stav Suda je relevantan budući da se isto to pitanje može postaviti i u okviru Uredbe (EC) br. 1393/2007.

³⁴ Objavljivanje se vrši tako što je država članica dužna da obavesti Komisiju o njenom stavu povodom ovog pitanja, a Komisija je dužna da dobijeno obaveštenje objavi u *Official Journal of the European Union*.

uslovi. Reč je o sledećim uslovima: 1) da je pismeno poslato na jedan od načina predviđenih u Uredbi; 2) da je od datuma slanja pismena protekao vremenski rok koji sudija u određenome predmetu smatra dovoljnim, ali koji nije kraći od šest meseci; 3) da nije primljena nikakva potvrda, iako su učinjeni svi razumni naponi za dobijanje potvrde od nadležnih organa ili tela države članice u koju je pismeno poslato. Pri ispitivanju prethodno pomenutih okolnosti odnosno uslova, sud može, u hitnim slučajevima da opredeli privremene ili zaštitne mere.³⁵

Ako je pismeno sa kojim se pokreće postupak ili pismeno koje ima ekvivalentno dejstvo, trebalo da bude poslato u drugu državu članicu zbog dostavljanja prema pravilima Uredbe, a presuda je doneta protiv tuženog koji se nije upustio u postupak, sudija koji vodi postupak, može da oslobodi tuženog od pravnih posledica koje ima istek roka za žalbu protiv presude ukoliko su ispunjeni sledeći uslovi: 1) da tuženi, bez svoje krivice, nije saznao za pismeno u razumnom vremenskom roku u kojem je mogao da izjavi navremenu žalbu; 2) da je tuženi priložio *prima facie* dokaz u odnosu na odbranu u pogledu glavnog tužbenog zahteva.

Predlog za povrat u prijašnje stanje može biti podnesen samo u razumnom roku nakon što je tuženi saznao za sadržaj odluke. Svaka država članica može izjaviti da takav predlog za povrat u prijašnje stanje neće biti dopušten ukoliko je podnet izvan vremenskog roka koji je država opredelila za podnošenje predloga za povrat u prijašnje stanje, međutim taj rok ne sme biti kraći od godinu dana od donošenja odluke.³⁶

9. ZAŠTITA POSLATIH PODATAKA

Agencija za prijem ima obavezu da primljene podatke, podrazumevajući pod ovim i lične podatke, koji su poslani prema pravilima koje propisuje Uredba, koristi samo za onu svrhu radi koje su poslani. Agencije za prijem moraju da osiguraju poverljivost takvih podataka u skladu sa njihovim nacionalnim pravom. Pomenuta pravila, na nijedan način ne utiču na nacionalno pravo koje omogućava osobi na koju se lični podatci odnose da bude obavestena o korišćenju podataka koji su poslani po ovoj Uredbi.³⁷

³⁵ Čl. 19, st. 3 Uredbe.

³⁶ Vid. čl. 19, st. 4 Uredbe. Pravila iz ovog stava nemaju primenu u odnosu na presude koje se odnose na status i na pravnu i poslovnu sposobnost.

³⁷ Čl. 22 Uredbe.

10. ODNOS UREDBE (EC) BR. 1393/2007 SA SPORAZUMIMA I UGOVORIMA ČIJE SU UGOVORNE STRANE DRŽAVE ČLANICE

Kada je reč o odnosu Uredbe (EC) br. 1393/2007, kao neposredno obavezujući pravni akt za države članice Evropske unije i bilateralnih i multilateralnih ugovora i sporazuma, čiji predmet uređenja je ista pravna materija, a čije ugovorne strane su države članice, važi pravilo da će odredbe Uredbe imati prioritet ispred odredaba sporazuma ili ugovora koje su države članice zaključile, odnosno kojima su pristupile, a koje su u vezi sa istom problematikom.³⁸

Uredba ne prekludira pojedine države članice da održe na snazi ili da u buduće zaključuju ugovore ili sporazume radi daljnjeg ubrzavanja ili pojednostavljenja postupka prenosa pismena, ako su oni u skladu sa odredbama Uredbe.

U kontekstu prethodno pomenutog, svaka država članica je dužna Komisiji da pošalje kopije ugovora i sporazuma koji uređuju materiju dostavljanja, a koje je ista zaključila sa drugom državom članicom. Istovremeno, svaka država članica do Komisije treba da pošalje i eventualne predlog – verzije takvih ugovora odnosno sporazuma koje ima nameru da zaključi, kao i svaku promenu, dopunu ili eventualno otkazivanje od takvih ugovora.

LISTA REFERENCI

Bibliografske reference

1. Bohúnová, Petra, „Regulation on Service of Documents: Translations of Documents Instituting Proceedings Served Abroad“, *Dny práva - 2008 - Days of Law*, Masarykova univerzita, Brno 2008;
2. Galić, Aleš, „Jezikovna problematika pri čezmejnem vročanju“, (conference material), International Scientific Conference, *Access to Civil Justice*, Maribor, 17-18 November 2011;
3. Dika, Mihajlo, „Dostava sudskih pismena u hrvatsko-makedonskim odnosima – *De lege lata* i *de lege ferenda*“, Zbornik radova, *Drugi skopsko-zagrebački pravni kolokvij*, Zagreb 2008;
4. Јаневски, Арсен, Зороска Камиловска, Татјана, „Европски платен налог“, Зборник на трудови, *Втор скопско-загребски правен колоквиум*, Скопје 2008;

³⁸ Uredba na izričan način predviđa da njene odredbe imaju prioritet pred čl. IV Protokola Briselske Konvencije od 27. septembra 1968. godine (Brussels Convention of 27 September 1968 on Jurisdiction and the Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters) i Haškom Konvencijom od 15. novembra 1965. godine (Hague Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters).

5. Peers, Steve, *EU Justice and Home Affairs Law*, Third Edition, Oxford University Press, 2011;
6. Čolović, Vladimir, *Saradnja sudova i drugih organa u građanskim stvarima u pravu Evropske unije*, Beograd 2009;
7. Franzina, Pietro, “Translation Requirement under The EC Service Regulation: The Weiss and Partner Decision of the ECJ“, *Yearbook of Private international Law* Vol. 10, 2008;
8. Remien, Oliver, “European Private International Law, the European Community and its Emerging Area of Freedom, Security and Justice“, *38 Common Market Law Review* Issue 1, 2001;
9. Gerhard, Wagner, „Harmonization of Civil Procedure – Policy Perspectives“, (March 4, 2011).

Pravni propisi

1. Hague Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents;
2. Brussels Convention of 25 May 1987 Abolishing the Legalization of Documents Between the Member States of the European Communities;
3. Green paper, Less bureaucracy for citizens: promoting free movement of public documents and recognition of the effects of civil status records, European Commission, Brussels, 14.12.2010, COM(2010) 747 final;
4. Regulation (EC) No. 44/2001 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters;
5. Regulation (EC) No 1348/2000 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters;
6. Regulation (EC) No 1393/2007 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters (service of documents), and repealing Council Regulation (EC) No 1348/2000;
7. Report from the Commission to the Council, European Parliament and the European Economic and Social Committee on the application of Council Regulation (EC) 1348/2000 on the service in the Member States of Judicial and Extrajudicial documents in civil or commercial matters (1 October, 2004).

Associate Professor Tatjana Zoroska Kamilovska, LL.D.

Assistant Milka Rakočević, LL.D.

*Faculty of Law „Justinianus Primus“, „St. Cyril and Methodius“ University
of Skopje*

SERVICE OF JUDICIAL AND EXTRAJUDICIAL DOCUMENTS IN THE EUROPEAN UNION LAW

Summary

When discussing the matter of cooperation between the courts and other bodies in the judicial proceedings with a foreign element, the issue of service of judicial and extrajudicial documents emerges as one of the most important. This is because service of documents is one of the most important forms of international legal aid. Until now, in the law of the European Union several normative acts had been adopted governing the matter of service of judicial and extrajudicial documents in the Member States of the European family. The subject matter of this article is the issue of service of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters within the European Union under Regulation (EC) No. 1393/2007 of the European Parliament and of the Council of 13 November 2007. An analysis of the provisions of the Regulation (EC) No. 1393/2007 has been made concerning several issues regarding the transmission and service of judicial and extrajudicial document in the Member States of the European Union.

Key words: *Service; EU Law; Judicial and extrajudicial documents; Transmission and reception of documents; Rejection of service.*